

BALTS

2023. gada 3. jūlijā
p.kst. 16.00 un 20.00

ARENĀ RĪGĀ

LATVIEŠU
SKATUVISKĀS DEJAS
LIELKONCERTS

INGA CIPE

Ja vienā teikumā ir jāraksturo "Balts", tas ir vienots stāsts, kurā meklējam latvieša dzīves kodu. Meklējam pašu Latvieti. Kas viņš tāds ir? Ko domā un kādus ceļus iet? Viņam vienā kabatā senās dzīvesziņas pamats, senču gudrības un vēstījumi, bet otrā – jaunā laikmeta meklējumi un paša radītie darbi.

Ejot cauri vēstures griežiem, bieži šķiet, ka latvietim jābūt salikušam, pie zemes pieplakušam, pelēkam purvu bridējam, bet viņš dzīvei cauri iet ar augstu paceltu galvu. Kas to notur?

Mugurkauls? Kāda balta vērtību līnija?

XVII Deju svētku (2023) otrās programmas – latviešu skatuviskās dejas lielkoncerta "Balts" – pirmsākumi rodami XII Deju svētku (1998) norisēs, atceroties koncertuzvedumu „Solis laikā”, kur piecu horeogrāfu jaundarbos spēcīgākie vidējās paaudzes un jauniešu deju kolektīvi izdejoja cauri gadu simtņiem. Arī turpmāk, līdzās Deju svētku lieluzvedumam Daugavas stadionā, tiek veidotas programmas ar atšķirīgu repertuāru. Un ikreiz šē savu varēšanu – augstvērtīgās tehniskās un mākslinieciskās spējas pierāda kolektīvi, kuri ar savu darbu apliecina mīlestību deļai, un horeogrāfi, kas meklē jaunus ceļus latviešu skatuviskās dejas attīstībai.

Deju lielkoncerta "Balts" tapšanas laiks sakrita ar pandēmijas laiku.

Nenoliedzami, tas atstājis arī savu toņkārtu jaunradītajā mūzikā un horeogrāfijās.

Katra doma un ideja bija jānodrošina caur Zoom platformas lodžijām. Šī šķietamā distance deva jaunus izaicinājumus – attālinoties no apkārtējiem, meklēt būtisko un kopīgo, dziļāk izprast un saredzēt to, kam ikdienas steigā paskrienam garām.

Kad izejaigājās kara kāvi, šķita vēl svarīgāk pašiem sev pateikt to svarīgo, kas mēs esam un kādi mēs esam. Kāds isti ir Latvietis?

Latvietis nevar bez zemes. Tam zemīte gan kā sēta, kurā norit visa dzīve, gan tēvu zeme, ko sargāt. Bez darba nepaiet ne diena, jo latvietis zina, ka pēc sūra darba būs balta maize.

Daba nosaka visu dzīves ritumu. Ar tās gādību viss zaļo vai kriet velodrē, tā iezīmē gadskārtas un laika plūdumu, dzīves gājumu un paša latvieša dabu.

Kā latvietim dzīvojas ar sievu, bērniem? Kā puisis un meita atrod viens otru? Un saime kuplo. Kā latvietim ar latvieti? Kā klājas tīrradnīm un sava ceļa gājējiņam? Pāri visām šīm latvieša būtībām stāv rimts un nenovēršams laika ritums.

Latviešu skatuviskās dejas lielkoncerta "Balts" mākslinieciskā koncepcija ir dejas un glezniecības mijiedarbība, kas iesaista multimedijālā scenogrāfijā, izstāsta jaunu versiju stāstam par latvieti.

Tas ir dažādības pilns 18 horeogrāfu un mūzikas autoru kopdarbs, kas atklāj latvietim svarīgas BŪTības – zeme, daba, darbs, dzīvošana, tīrradnība un laiks.

Lielkoncerts ir kā mākslas darbu izstāde – horeogrāfu gleznas ir dejas, kurās noskaņu piešķir mūzika, bet krāsas – deļotāji.

Latviešu skatuviskās dejas lielkoncerts "Balts" ir arī vizuāli interaktīvs stāsts, kur pamatjautājumus uzdod tēls no ekrāna – Baltais latvietis, Sencis vai vienkārši – cilvēks.

Vizuālo vidi veido Latvijas Nacionālā mākslas muzeja, Dekoratīvās mākslas un dizaina muzeja, Latvijas Nacionālā vēstures muzeja, galerijas *Alma*, galerijas *Antonija* darbi par latvieša dzīvi un darbu 100 gadu garumā.

Radošās grupas izaicinājums bija savienot abus mākslas žānrus – dejas mākslu ar latviešu glezniecību. Dažubrīd pat vairs nebija saprotams, kas isti bija pirmatnējais impulss – glezna vai deļa?

Pamanījām, ka mākslinieki ir iedvesmojušies un bieži savos darbos atainojuši deļotājus svētkos un citos saviesīgos brīžos. Un lielkoncertā glezna kļuva par iedvesmas avotu deļotājam un horeogrāfam.

Projekta tapšanas gaitā tika izvērtīti simtiem latviešu tēlotājmākslas darbu. Ķeroties klāt šim uzdevumam, nebija ne jausmas, cik to ir daudz! Viens bija skaidrs – abiem žānriem ir jābūt papildināšiem.

Lai šo ieceri realizētu, bija jāatrod, kā "apdzīvot" telpu vai "atdzīvināt" bildi.

Eļot šo radošo meklējumu ceļu, izkristalizējās, ka caur projekcijām uz baltām tēru detaļām un audumu plaknēm, izmantojot dažādas multimedijālas tehnikas un faktūras, deļotāji kļūst par dzīvu audumu horeogrāfu izaustajos deļu rakstos.

Intermēdijās video projekcijas parāda kādu vecmeistaru gleznu, kuru deļotāji papildina, paši kļūstot par scenogrāfijas elementiem, manevrēļot starp animāciju un realitāti, un tad jau caur horeogrāfu deļu zīmējumos atkārto darbu, dzīves un laika zīmēm top unikāli deļu gleznojumi, kas apliecina latvieša šodienas BŪTību un dzīvesziņu.

Daudz jaunā, un, tomēr, nekas jau nerodas tukšā vietā. Tieši caur senajām gleznām un deļu soļiem lielā mērā ir definēļusies latvietība. Tā laika uzvere, jutekliskums un inteliģence. Mūsdienu straujums bieži to sapurina. Mūsdienu straujums bieži to sapurina. Mūsdienu straujums bieži to sapurina, bet laiks iet uz priekšu un meklē savu latvietību.

Dažādība un krāsainība, reizēm pat ņirboša, virmoļa ceļa sākumā. Galvenais uzdevums nomet visu lieko un atrast konceļvenci, līdz nonācām pie vārda "balts".

Visneatļaidīgāk tas "kļauvēļa" no tautasdziesmām – "Balta mana māmulīņa", "Āvu, āvu baltas kāļas". Balts tikums, balts kreķls. Sūrs darbs, balta maize. Un, visbeļdzot, baltābola kalns. Un tas nav stāsts par krāsu, bet šķīstību un tīrību.

Tas ir stāsts par to – vai spēļam to balto stādzirdēt un saskatīt? Uz to aicina radošā komanda, "Balts" audeķlā ieauzot katrs savu dzīparu.

Katrai latvieša būtībai tika izvēļlēts savs mūzikas autors, kura uzdevums bija izveļidot dažāda rakstura mūziku, kas dotu ierosmi horeogrāfam radīt deļu, kas caurauļ viņam uzticēto tēmu.

Mūziku veļdojuši Kārlis Auzāns, Kristīne Kalniņa, Juris Kauķulis, Renārs Kaupers, Edgars Kārkļis, Mārtiņš Miļevskis, Julģi Stalte, Ēriķis Zēps. Intermēdiju mūzikas kopis ir Mārtiņš Miļevskis, kas savijis muzikālo audumu. Krāsainu mūzikas autori un tikpat daudzveļdīgi un spilgti horeogrāfi, katrs ar savu unikālo rok rakstu un tīrradnību – tāds bija programmas uzstādzījums.

Latviešu skatuviskās deļas lielkoncerta „Balts” bagātība rodama plaši pārstāvētā dažādu paaudžu horeogrāfu kļāstā. Horeogrāfijas uzticēts veļdot gan pieredzes bagātiem un sevi jau pierādīļušiem horeogrāfiem, gan jauniem, sava deļu ceļa sākumpoīmā esošiem, tomēr sevi jau spilgti pieteikušiem horeogrāfiem.

Visi savu darbu sāka no viena sākumpunkta – no baltas lapas, no katram dotās latvieša stāsta daļas, no sadarbības ar komponistu, no deļas radīšanas līdz gatavam deļu darbam uz skatuves.

Horeogrāfi – Dace Adviljone, Dagmāra Bārbale, Agnis Daņiļevičs, Ilmārs Dreļs, Dāvis Ērgļis, Jānis Ērgļis, Diāna Gavare, Jānis Kalniņš, Baiba Ķestere, Liliņa Līpora, Taiga Ludborža, Iluta Miķtre, Jānis Purviņš, Reinis Rešetins, Gunta Skuja, Rita Spalva, Krišjānis Šimis, Guna Trukšāne. Intermēdiju horeogrāfiju autors – Reinis Rešetins.

Virsvadītāji – Dace Adviljone, Dagmāra Bārbale, Agnis Daņiļevičs, Taiga Ludborža, Iluta Miķtre, Jānis Purviņš, Gunta Skuja, Guna Trukšāne.

Intermēdiju horeogrāfiju virsvadītājs – Reinis Rešetins.

Video scenogrāfijā izmantoto gleznu un to fragmentu autori:

Jānis Anmanis, Augusts Annuss, Ansis Artums, Boriss Bērziņš, Jēķabs Bīne, Ilmārs Blumberģs, Vija Celmiņa, Bruno Celmiņš, Ansis Cīrulis, Ģederts Eliass, Jūļijs Feders, Tenis Grasis, Jānis Kalmīte, Jānis Krēšļiņš, Donats Latvāns, Ludolfs Liberts, Dace Lielā, Leonīds Mauriņš, Kārlis Miesnieķs, Laimdots Mūrnieķs, Rūdolfs Pērle, Rūdolfs Pinnis, Jāzēps Piģoznis, Miervāldis Polis, Vilhelms Purvītis, Janis Rozentāls, Džemma Skulme, Otto Skulme, Ilze Smildziņa, Romans Suta, Leo Svemps, Maiļa Tabaka, Jānis Tīdemānis, Johans Valters

Latviešu skatuviskās deļas lielkoncerta "Balts" mākslinieciskā vadītāja – Dace Adviljone, konceļcijas autore, režisore, tekstu autore – Inga Cipe, konceļcijas līdzautori – Dace Adviljone, Reinis Rešetins, Taiga Ludborža, videomāksliniece un scenogrāfe – Ineta Sipunova, producente – Diāna Čivle.

Mūzikas māsterēšanu veļcis Kaspars Bārbals.

Intermēdiju muzikālais autors – Mārtiņš Miļevskis, horeogrāfs un iestudētājs – Reinis Rešetins. Baltais latvieša tēļs – Kārlis Kazāķs vārdos un Artūrs Nīģalis – deļā, un, protams, paši galvenie dalībnieķi – vairāk nekā 3000 deļotāju no bērnu, jauniešu un vidējās paaudzes deļu koleķtīviem no visas Latvijas.

RADOŠĀ GRUPA

DACE ADVILJONE

Latviešu skatuviskās deļas lielkoncerta "Balts" mākslinieciskā vadītāja, konceļcijas līdzautore, virsvadītāja, horeogrāfe.

XXVII Vispārēļo latviešu Dziesmu un XVII Deļu svētku deļu virsvadītāja.

Rīģas pilsētas deļu koleķtīvu virsvadītāja.

Limbažu novadu skolu ļaunatnes deļu koleķtīvu virsvadītāja, novada lielkoncertu mākslinieciskā vadītāja.

VIII, IX, X, XI, XII Latvijas skolu ļaunatnes dziesmu un deļu svētku virsvadītāja

Multimedijālās deļu lielzrādes „Abas malas” latviešu tautas deļas horeogrāfe.

REINIS REŠETINS

Latviešu skatuviskās deļas lielkoncerta "Balts" konceļcijas līdzautors un virsvadītājs, horeogrāfs.

Smiltenes, Talsu un Valkas novadu virsvadītājs, XII Latvijas skolu ļaunatnes dziesmu un deļu svētku virsvadītājs.

Folkbaleta deļu izrādes "Cik saules mūsos" horeogrāfs.

Multimedijālās deļu lielzrādes "Abas malas" laikmetīgās deļas asistents.

XXVI Vispārēļo latviešu Dziesmu un XVI Deļu svētku virsvadītāju asistents.

TAIGA LUDBORŽA

Latviešu skatuviskās deļas lielkoncerta "Balts" konceļcijas līdzautore, virsvadītāja, horeogrāfe.

Vispārēļo latviešu dziesmu un deļu svētku virsvadītāja (XIV–XVII Deļu svētkos)

XI Latvijas skolu ļaunatnes dziesmu un deļu svētku virsvadītāja.

Pūtēju orķestru deļeļe programmu autore, vairāķu koncertuzvedumu režisore.

INGA CIPE

Latviešu skatuviskās deļas lielkoncerta "Balts" konceļcijas un tekstu autore, režisore.

Dažādu kultūras projektu režisore, scenāriju un tekstu autore.

XI Latvijas skolu ļaunatnes dziesmu un deļu svētku lielkoncerta "Lidz varavīķsnei tik" režisore.

XXVI Vispārēļo latviešu Dziesmu un XVI Deļu svētku uzveduma "Vilķam tāda dvēselīte" režisore, tekstu autore.

IX, X, XI Skolu ļaunatnes dziesmu un deļu svētku atklāšanas pasākuma, tautas mūzikas koncerta, deļu koleķtīvu laureātu koncerta režisore.

INETA SIPUNOVA

Latviešu skatuviskās deļas lielkoncerta "Balts" videoscenogrāfe.

Strādāļusi ar vairāķām teātra un operas izrādēm Rīģā, Milānā, Berlīnē, Zālcburgā, Vīnē, Maskavā un Sanktpēterburgā.

Veļdoļusi videoprojekcijas režisora Alvlja Hermaņa iestudētāļām operām Milānā "Madama Butterfly", Vīnē "Parsifāļs", Zālcburgas festivālā "Trubadūrs",

Berlīnes Komiskajā operā "Cosi fan tutte", "Jenūfa" *La Monnaie* teātri Briselē.

Veļdoļusi videomākslas objektus Rīģā, Ventspilī, Valmierā, kā arī Francijā, Somijā (Raumas biennālē), Vācijā (festivālā *Ars Novi*) u. c.

Strādāļusi ar tādiem režisoriem tikā Mārtiņš Elīhe, Dž. Dž. Džilindzers, Ģirts Ēcis, Eļiņa Lihačeva, Mindaugs Karbauskis, Andrejs Žaģars u. c.

DIĀNA ČIVLE

Latviešu skatuviskās deļas lielkoncerta "Balts" producente.

Pieredzēļusi Rīģas un starptautisku pasākumu producente un mākslinieciskā vadītāja.

Gaismas festivāla "Staro Rīga" ideļas autore un kuratore, Rīģas kā 2014. gada Eiropas kultūras galvaspilsētas projekta vadītāja un mākslinieciskās programmas kuratore.

Ideļas autore un kuratore gaismas festivālam "Staro Rīga" kopš 2008. gada.

Bijusi Vispārēļo latviešu dziesmu un deļu svētku (2003, 2008) darba grupas vadītāja vietniece (stratēģiskājos, finanšu, juridiskājos un producēšanas ļautājumos).

